

Clár Athphlandála/ Tírdhreachtaíthe Crann ÚNI agus Ceisteanna Coitianta

Eanáir 2026

**BUS
CONNECTS**
Do Chathair, Nasctha Níos Fearr
Your City, Better Connected

Cur chuige an Údaráis Náisiúnta Iompair maidir le clár athsholáthair crann agus tírdhreachtaíthe

Is é cur chuige an Údaráis Náisiúnta Iompair (ÚNI) maidir le hathsholáthar crann níos mó crann a phlandáil ná mar a bhaintear le linn ré na Scéime, ar bhealach machnamhach agus comhtháite chun aeistéitic agus bithéagsúlacht a fheabhsú.

Tá réimse speiceas agus méideanna crann nua atá oiriúnach dá suíomh le cur i gcórais phoill crann uirbeacha chun ligean do struchtúr na hithreach a chosaint agus chun forbairt mhaith fréamhacha a cheadú.

A oiread agus is féidir, déanfaimid iarracht ábhair ó chrainn leagtha a athúsáid chun leas an phobail trí ghairdíní pobail, grúpaí pobail, scoileanna agus i dtreo forbairt Gairdín Bithéagsúlachta sa cheantar áitiúil. Cuirtear fáilte i gcónaí roimh aiseolas ón bpobal trí bhealaí comhairliúcháin foirmiúla.

Ár dtiomantas do thírdhreachú agus do spásanna glasa

Is é an cuspóir atá leis na hoibreacha tírdhreacha a chur i bhfeidhm ná nuair a bheidh céim ar leith den scéim réidh, go gcuirfear na hoibreacha tírdhreacha i bhfeidhm, faoi réir aon srian séasúrach maidir le cineálacha éagsúla crann agus plandaí. Cinnteofar leis sin go mbeimid ag infheistiú i mBaile Átha Cliath atá níos glaise feadh na Scéimeanna a luaithe is féidir, de réir mar a cheadaíonn an clár tógála.

Athrú bunlíne a d'fhéadfadh bheith ann, mar shampla, go bhfuair crann bás ón dáta a rinneadh an suirbhé tosaigh agus, dá réir sin, go gcuirfear crann nua ina áit.

Déanfar na hoibreacha tírdhreacha a chur i bhfeidhm de réir a chéile i ndiaidh na n-oibreacha sibhialta a bheith curtha i gcrích ag an gconraitheoir.

Cén fáth ar sainaithníodh roinnt crann le baint

Níor sainaithníodh crainn le baint ach amháin nuair is gá chun uasghrádaithe bonneagair riachtanacha a éascú, amhail leathnú bóithre, feabhas a chur ar thrasrianta coisithe, agus suiteáil lánaí rothaíochta agus conairí bus.

Tá laghdú tagtha ar chailliúint crainn ardchaighdeán mar gheall ar athbhreithniú agus athdhearadh an chéad ailínithe agus fairsinge na dtograí trí limistéir leochaileacha. In ainneoin na n-iarrachtaí is fearr chun crainn aibí agus suntasacha a choinneáil, ní féidir roinnt tionchair a sheachaint mar gheall ar shrianta spásúla agus riachtanais sábháilteachta.

Rinneadh gach cinneadh maidir le baint crann bunaithe ar thorthaí Measúnaithe Tionchair Crannadóireachta mhionsonraithe, a rinneadh i gcomhréir le Tuarascáil an Chranneolaí. Bhreithnigh an measúnú sin sláinte na gcrann, a suíomh, agus coimhlintí féideartha leis an dearadh atá beartaithe. San iomlán, meastar go mbeidh tionchar ar 179 crann agus 1,262m² de choillearnacha/grúpaí crann.

Mar sin féin, táthar ag dul i ngleic leis na caillteanais sin trí straitéis chuimsitheach maolaithe agus athphlandála, rud a fhágann go bhfuil méadú glan de bhreis is 30% ar chrainn sráide nua agus 500m² de choillearnach dhúchasach/plandáil buinneán ar fud na scéime.

Táimid ag obair cheana féin ar an gcéad ghlúin eile crainn

Faoi mar is eol do chách, tógann sé tamall ar chrainn fás, agus sin an fáth go bhfuilimid ag obair lenár soláthraithe chun a chinntiú go bhfuil crainn an lae amárach ag tosú ar a n-aistear cheana féin. Chuir an soláthraí crann faofa, Temple Nurseries, Foirm Dhearbhaithe Deimhnithe Bunáitíochta ar fáil do gach crann, planda agus síol. I gcás ina sonraítear speicis dhúchasacha plandaí agus crann, faoi réir infhaighteachta, fásfar na plandaí in Éirinn ó shíol de bhunús Éireannach. Leanfaimid orainn ag plé lenár soláthraithe lena chinntiú go mbeidh an chéad ghlúin eile crann feadh na Scéimeanna réidh le hathphlandáil nuair a thiocfaidh an t-am.

Conas a roghnaímid na speicis crann

Moltar meascán de chrainn chaighdeánacha agus crainn leathaibí toisc go soláthraíonn siad buntáistí láithreacha agus fadtéarmacha i gcomparáid le crainn óga. Ós rud é go bhfuil tamhain, craobhacha agus fréamhchórais bunaithe ag crainn leathaibí cheana féin, cuireann siad tionchar amhairc láithreach ar fáil, lena gcruthaítear scáth, struchtúr agus duilliúr ar féidir leo tírdhreach a athrú go hiomlán. Cobhsaíonn siad an ithir agus na héiceachórais níos tapúla freisin, rud a thacaíonn le bithéagsúlacht níos luaithe ná mar is féidir le crainn óga.

A bhuíochas dá bhforbairt fhréamhacha chun cinn, bíonn siad níos seasmhaí i gcoinne drochaimsire, lotnaidí agus iomaíochta, agus is gnách go mbíonn níos lú cosanta agus cothabhála ag teastáil uathu ina gcéad bhlianta. I dtionscadail uirbeacha, is féidir le crainn leathaibí luach maoine a mhéadú agus feidhmíocht chomhshaoil a fheabhsú freisin—mar shampla, trí ionsú carbóin agus rialáil teochta láithreach a thairiscint—agus an t-am feithimh le haghaidh ceannbhrat lánfhorbartha a laghdú ag an am céanna.

Fíric fhánach – rátaí fáis crann

Is samplaí den intinn dearaidh iad na speicis crann, na méideanna agus an spásáil a thaispeántar. Braithfidh na roghanna deiridh ar infhaighteacht agus ar imscrúduithe mionsonraithe talún.

- Cuireann crainn a fhásann go tapa (fearnóg, beith gheal, mailp Lochlannach, plána London, piorra Chanticleer, silíní ingearacha) 45–70 cm de cheannbhrat leis in aghaidh na bliana.

➤ Fásann crainn mheánfháis (mailpeanna páirce agus dearga, crann sleamhain, coll Turcach, crann caorthainn, sprús bán) go seasta ag 25–45 cm in aghaidh na bliana.

➤ Fásann crainn mallfháis (ginceo, dair—dair thoilm níos gaire do mheánfháis) níos lú ná 25–35 cm in aghaidh na bliana ach cuireann siad saol fada agus gnáthóg luachmhar ar fáil.
- Roghanna suímh agus seasmhacht:
- Fásann an fhearnóg go maith in ithreacha fliucha, torthúlacht íseal.

➤ Seasann dair thoilm an ghaoth agus salann.

➤ Tá coll Turcach crua i ndálaí triomaigh agus uirbeacha.

➤ Glacann crainn phlána London agus mailpe le timpeallachtaí uirbeacha.

➤ Is fearr leis an mailp dhearg talamh tais.

➤ Bláthaíonn an sceach gheal, silíní agus crainn piorraí san earrach.

➤ Cuireann guma cumhra agus mailpeanna dath láidir fómhair ar fáil.

➤ Fásann Quercus robur ‘Fastigiata’ (Dair Choiteann) díreach, rud a fhágann go bhfuil sé oiriúnach do spásanna cúnga.

Tábla 13.1: Speicis Crann atá Beartaithe

Speiceas - Ainm Eolaíoch	Ainmneacha Coitianta i mBéarla - Gaelge	Méadair (de chrann nuair a bhíonn sé lánfhásta)
Acer campestre	Mailp	12/14
Acer campestre	Mailp	8/10
Acer platanoides	Mailp Lochlannach	14/16
Acer rubrum	Mailp dhearg	14/16
Aesculus x carnea	Crann cnó capaill rua	12/14
Alnus glutinosa	Fearnóg	14/16, 12/14
Betula pendula	Beith gheal	14/16
Corylus columna	Coll Turcach	20-25
Carpinus betulus	Crann sleamhain	18-20
Ginkgo biloba	Crann dúchosach	8-20
Picea glauca	Sprús bán	2.5-3
Crataegus monogyna	Sceach gheal	12-14
Crataegus laevigata	Sceach choille	12-14
Sorbus aucuparia	Caorthann ‘Síológ Sheerwater’	18-20
Sorbus aucuparia	Caorthann	12-14
Prunus ‘Sunset boulevard’	Crann silíní bláthanna ‘Búlghard luí na gréine’	18-20
Pyrus calleryana ‘Chanticleer’	Crann silíní bláthanna	14-16
Liquidambar styraciflua	Guma cumhra ‘Levis’	14-16
Platanus x hispanica	Plána London	14-16
Platanus x hispanica	Plána London	30-35
Quercus Ilex	Dair Thoilm	18-20
Quercus robur	Dair choiteann uasfhásmhar	18-20
Quercus robur	Dair choiteann	10-12, 14-16, 18-20

Amchlár athphlandála atá beartaithe

Go hidéalach, cuirfear crainn san fhómhar nuair a bhíonn an fuinneamh taiscthe leithlisithe sna fréamhacha, nuair a bhíonn na rátaí trasghalaithe i bhfad níos ísle, agus nuair a bhíonn teochtaí na hithreach fós sách te. Leis sin, méadaítear an dóchúlacht go bhfásfaidh fréamhacha isteach sa phróifíl ithreach máguaird agus laghdaítear an seans go sleabhcfaidh siad. Is féidir crainn le fréamhacha gránacha a phlandáil ag am ar bith den bhliain de ghnáth, fad is a choinnítear an fréamhchóras tais chun sleabhcadh a sheachaint, agus fad a chuirtear uisce orthu lasmuigh de theocht reo chun damáiste seaca a sheachaint.

Rinne do chuid aiseolais an difríocht

Roimh an iarratas planála, bhí roinnt Comhairliúcháin Phoiblí agus cur i láthair scéime ar siúl le grúpaí pobail. Tá comhairliúchán déanta le páirtithe leasmhara agus le comhlachtaí reachtúla, lena n-áirítear Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, Comhairle Contae Átha Cliath Theas agus Oifig na nOibreacha Poiblí, le linn an phróisis dearaidh. Tá gníomhú déanta freisin ar aiseolas ón bpobal i ndiaidh na planála, go sonrach trí cheantar Bhaile Formaid.

Straitéis Athsholáthair Crann Léargas Ginearálta

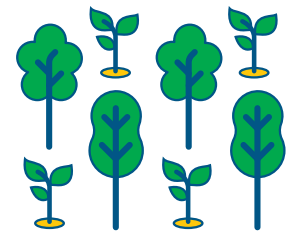
Luathphleanáil Tionscadail
iarracht a dhéanamh tionchair a sheachaint nó a íoslaghdú

Ár gCur Chuige maidir le hAthsholáthair Crann
níos mó crann a phlandáil ná mar a bhaintear ar bhealach machnamhach agus comhtháite

Athúsáid inbhuanaithe a bhaint as na crainn leagtha chun leas an phobail i gcoitinne

Príomhsheachadadh tionscadail
athsholáthair forásach – níos mó crann a phlandáil ná mar a bhaintear

Réasúnaíocht maidir le speiceas crann a roghnú
le meascán de chrainn chaighdeánacha agus crainn leathaibí, cuirfear buntáistí láithreacha agus fadtéarmacha ar fáil

Réasúnaíocht maidir le húsáid crainn aibí
fásta cheana féin/seanbhunaithe

Cén fáth a bhfuil gá le baint fásra?
i gcomhréir le faomhadh planála chun oibreacha bonneagair riachtanacha a éascú

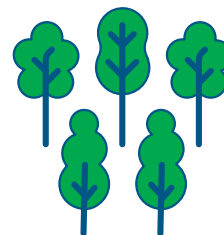
Conas a dhéantar an cinneadh crainn a bhaint?
Rinneadh Measúnú mionsonraithe ar Thionchar na Crannadóireachta

Déanann ÚNI iarracht GAN crainn a bhaint aon uair is féidir chun tionchair chomhshaoil a íoslaghdú

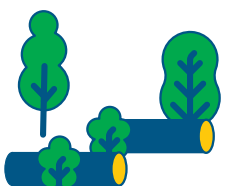
Amchlár le haghaidh athphlandála
R3 2026

Cé mhéad crann a athphlandálfar?
Limistéar athphlandála iomlán 504m² de choillearnach

Soláthraí crann
Temple Nurseries, Faofa le Foirm Dhearbhairthe Deimhnithe Bunáitíochta

Déanfar athfheidhmiú de chrainn níos mó a leagadh don mhéid seo a leanas

Grúpaí agus Tionscadail Phobail Áitiúla

Gairdín Bithéagsúlachta

Ceisteanna Coitianta (CCanna)

C: An mbeidh ÚNI ag athsholáthar na gcrann go léir a baineadh mar chuid den tionscadal?

Cé nach féidir caillteanas roinnt crann a stopadh, tá straitéis athphlandála láidir forbartha. Mar thoradh ar an scéim, beidh méadú glan de 354 crann leathaibí agus 504m² d'achar coillearnaí ann, rud a chinnteoidh buntáistí comhshaoil fadtéarmacha agus comhsheasmhacht le Straitéis Crann Chathair Bhaile Átha Cliath.

C: Cén fáth a bhfuil gá le baint fásra?

Tá gá le fásra a bhaint chun uasghrádaithe bonneagair thábhachtacha, amhail cosáin leathnaithe, lánaí rothaíochta agus conairí iompair phoiblí feabhsaithe, a éascú. In ainneoin na n-iarrachtaí is fearr chun crainn aibí agus suntasacha a chosaint, meastar go bhfuil tionchar ar 179 crann agus 1,262m² de choillearnach. Tá aghaidh tugtha ar an gcaillteanas sin trí mhaolú spriocdhírthe agus athphlandáil.

C: Cad é an próiseas chun cinneadh a dhéanamh an gá crann a bhaint?

Rinneadh Measúnú mionsonraithe ar Thionchar na Crannadóireachta i gcomhréir le caighdeán BS5837:2012. Áiríodh leis sin suirbhé crann, anailís tionchair agus planáil maolaithe. Níor breithníodh ach crainn a raibh trastomhas gais os cionn 75mm acu ag 1.5m os cionn leibhéal na talún, agus rinneadh cinntí maidir le baint bunaithe ar shábháilteacht, riachtanais bhonneagair, agus luach éiceolaíoch.

C: Conas a oibreoidh an conraitheoir go sábháilte chun an damáiste do chrainn bheo a íoslaghdú, go háirithe le linn oibreacha tochailte?

Déanfaidh an conraitheoir gach iarracht a chinntiú go mbeidh na prótacail sábháilteachta chuí i bhfeidhm sula ndéanfar aon oibreacha tochailte trí staidéar féidearthachta a dhéanamh ar dtús, na faid chruinne idir limistéar an tsuímh/na hoibreacha beo agus na crainn in aice láimhe a thomhas agus tródam a chur ar an limistéar/na limistéir go sábháilte agus é/iad a dhaingniú chun briseadh craobhacha agus damáiste do chrainn máguaird srl. a sheachaint. Cinnteoidh an conraitheoir go gcoimeádfar taifid agus tomhais suas chun dáta agus go ndéanfar iad a uasdátú i bhfíor-am de réir mar a théann na hoibreacha ar aghaidh.

C: An ndéanann ÚNI iarracht gan crainn a bhaint aon uair is féidir?

Déanann. Tá an dearadh feabhsaithe i roinnt áiteanna, lena n-áirítear Corrán Grattan, Bóthar Bhaile Formaid, agus Bóthar Emmet, go sonrach chun crainn aibí a choinneáil. I gcásanna áirithe, tá cosáin rothaíochta cúngaithe go háitiúil ionas nach mbainfear crainn. Is tosaíocht rithábhachtach í coinneáil crann ar fud an phróisis dearaidh.

C: Cén fáth nach bhfuil níos mó crainn curtha ag ÚNI i roinnt suíomhanna?

Treoraítear plandáil crann ag srianta sonracha don suíomh amhail seirbhísí faoi thalamh, riachtanais sábháilteachta, agus spás atá ar fáil. I gceantair nach féidir crainn lánmhéide a fhás iontu, úsáidtear plandáil buinneán dúchasach agus poill chrainn feabhsaithe chun tacú le bithéagsúlacht agus sláinte ithreach.

C: Cén chaoi a ndéanfar cothabháil chuí ar na crainn nuachurtha agus ar na crainn atá ann cheana féin?

Don chéad dá bhliain, bunóidh an conraitheoir córas plandála rialta uiscithe/bainte fiailí chun a chinntiú go ndéantar na crainn agus an fásra a uisciú agus go mbainfear na fiailí go cuí sula dtugtar don údarás áitiúil iad le haghaidh cothabháil leanúnach.

C: Cén chaoi ar tugadh cuireadh do chónaitheoirí a dtuairim a chur in iúl?

Tugadh cuireadh do chónaitheoirí páirt a ghlacadh i roinnt comhairliúcháin poiblí, lena n-áirítear an Comhairliúchán Poiblí Neamhreachtúil ar an mBealach is Dealraithí a Roghnófar (BDR) in 2019, 2020 agus 2021. Bhí tionchar díreach ag aiseolas ó na seisiúin sin ar athruithe dearaidh, lena n-áirítear coinneáil crann agus rochtain fheabhsaithe do choisithe.

C: Cén chaoi a gcinntíonn an tionscadal go mbainfidh an pobal leas as oibreacha a bhaineann le crainn?

Déanfar athfheidhmiú ar na crainn níos mó a leagfar chun leas an phobail áitiúil, lena n-áirítear cruthú gairdíní bithéagsúlachta nó iad a bhronnadh ar ghrúpaí pobail áitiúla amhail gairdíní pobail agus scoileanna áitiúla, rud a chinnteoidh athúsáid inbhuanaithe agus leas pobail. Cuirtear fáilte roimh aiseolas leanúnach trí bhealaí comhairliúcháin foirmiúla.

C: Cén tionchar dearfach a bheidh ag na crainn nuaphlandáilte seo ar an timpeallacht áitiúil?

Mar thoradh díreach ar an bhfeabhsú leanúnach ar chaighdeáin phlandála crann, is dócha go mbeidh na crainn nuaphlandáilte níos rathúla agus go soláthróidh siad níos mó buntáistí sa deireadh ná na crainn atá á mbaint. San am atá thart, cuireadh crainn sráide i ndálaí níos cúinge, áir nár bhain siad a lánacmhainneacht amach riamh.

C: Cathain a sheachadfar na crainn athsholáthair?

Déanfar plandáil athsholáthair le linn chéim na tógála, agus beidh sé tráthúil go mbeidh sé ailínithe le fuinneoga plandála séasúracha agus go mbeidh sé comhordaithe le hoibreacha bonneagair eile. Cinntíonn sé sin bunú is fearr agus rath fadtéarmach na gcrann nua.

